τὸν βρῆκα ὅμως στὴ Βουλὴ καὶ τοῦ ἀφῆκα δυὸ λέξεις.

Τὴν ἄλλη μέρα ἔλαβα τὴν ἑξῆς ἀπάντησί του :

«Ἀγαπητέ μου ποιητή,

Σὲ εὐχαριστῶ ποὺ μὲ ἐσκέφτηκες, μαθαίνοντας τὸ θάνατο τοῦ Χρηστομάνου. Συμμερίζομαι τὴ λύπη σας καὶ σᾶς σφίγγω τὸ χέρι.

29 Νοε. 1911. Maurice Barrès.

* * *

Τὸ ἔργο τοῦ Χρηστομάνου γιὰ μένα εἶνε ἔργο σοφοῦ, αἰσθητικοῦ καὶ πολὺ ἐκλεπτισμένου αἰσθηματικοῦ συγγραφέα.

Τὸ γοῦστο του εἶνε ἀνυπέρβλητο. Καὶ εἶνε πραγματικῶς ἀξιοθαύμαστο, πῶς ἄνθρωπος τόσο προηγμένης τάξεως, ἐμπῆκε στὸ λαό, ἐκυκλοφόρησε ἀνάμεσά του καὶ μᾶς παρουσίασε τὴ ζωὴ τοῦ πλήθους κι' ἕνα μέρος τῆς ψυχῆς τῆς πλέμπας μ' ὅλες τὶς λεπτομέρειες τῆς πρώτης καὶ μεριὰ στοιχεῖα τῆς οὐσίας τῆς δεύτερης, στὴν «Κ ε ρ έ ν ι α Κ ο ύ κ λ α». Περισσότερο ἄνετα κυκλοφορεῖ βέβαια στὰ παλάτια τῆς βασίλισσας καὶ στὰ χαρρὲ τῆς θαλαμηγοῦ της, στὴ συναναστροφὴ μαζύ της, στὶς κουβέντες των καὶ στὴν ἀνταλλαγὴ τῶν ἰδεῶν των.

Ἡ ζωή του, καὶ ὡς αὐλικοῦ ἀκόμα, θὰ ἤτανε ἕνα ὑπόδειγμα, χωρὶς ψεγάδι καὶ χωρὶς ἴσως κανέναν ἄλλο τελειότερό του.

Ἀφίνοντας κατὰ μέρος ὅλα αὐτά, ἔχομε ἀκόμα νὰ τὸν θαυμάσουμε καὶ γιὰ τὸ ὄργανο τῆς γλώσσας, ποὺ τοῦ ἔδωσε μιὰ τελειότητα ἀφάνταστη καὶ ἄξια νὰ μᾶς διδάξῃ. Παλληκαρίσια τὸ ἐσήκωσε καὶ κραδαίνοντάς το, τὸ ἐπέβαλε σ' ἕνα φωμάντζο, σὰν τὴν «Κ ε ρ έ ν ι α Κ ο ύ κ λ α», καὶ σ' ἕνα ἡμερολόγιο, ὅπως ἐκεῖνο τῆς Α ὐ τ ο κ ρ α τ ώ ρ ι σ σ α ς Ἐ λ ι σ σ ά β ε τ. Καὶ μόνο αὐτὸς ὁ ἄθλος του θὰ ἔφτανε γιὰ νὰ μείνῃ δοξασμένος. Προσθέστε σ' ὅλα αὐτὰ τὴν ποιότητα τοῦ συγγραφικοῦ του ταλέντου, μιὰ ποιότητα σπάνια καὶ θὰ δῆτε τί πρόσφερε στὴ φιλολογία μας ὁ Κωνσταντῖνος Χρηστομάνος.

Ὑπάρχουν στὴν Κ ε ρ έ ν ι α Κ ο ύ κ λ α σελίδες ποὺ μᾶς συγκινοῦν σὰν ἐιμετρη ἐλεγεία καὶ ποὺ μᾶς σπαράζουν, σὰν τὸν θάνατο τῆς Βεργινίας, καὶ τῆς Κερένιας Κούκλας, ὕστερα, ποὺ μᾶς φέρνουν τὸν πόνο καὶ τὸν ἔλεο στὰ Τρία Κεράκια τῆς φτωχῆς Λιόλιας, καὶ σ' ἄλλες σελίδες. Στὴν «Α ὐ τ ο κ ρ ά τ ε ι ρ α Ἐ λ ι σ σ ά β ε τ» πάλι δείχνει μιὰ φίνα εὐγένεια, ποὺ τέτοια ὅμοια λεπτότητα δὲν ἐγνώρισαν ἀκόμα τὰ νεοελληνικὰ γράμματα.

Ὁ συγγραφέας ἐπέθανε νέος, πρὶν μᾶς δώσει τὸ μέτρο τῆς δύναμης καὶ τῆς ὡραιότητός του, ὁλόκληρο.

Ἀπὸ παιδάκι ἤτανε καταδικασμένος σὲ μαρτυρικὴ ζωή, πολύπαθη καὶ βασανισμένη, μιὰ ζωὴ ποὺ τόσο ὀλίγο ἐπήγαινε στὸ ψυχικό του ἄλλος.

Βέβαια, στὴν κατάστασή του αὐτή, θὰ ὀφείλεται κι' ἕνα μέρος τοῦ ἀλλοπρόσαλου καὶ κάπως κακότροπου χαρακτῆρα του.

Τὸ ἔργο του εἶνε ὡραῖο καὶ ἰσχυρὸ καὶ ἡ ψυχή του ἐπιπλέον ἐστάθηκε δυνατή, ἀλλὰ ἡ μοῖρα δὲ θέλησε ν' ἀνθίσῃ ἐλεύθερα σὲ περιβάλλο ὀλιγώτερο καταθλιπτικό.

Τὸ παραμορφωμένο σῶμα του τὴν ἔπνιγε.

Ἄνθισε μόλα ταῦτα στὸ πεῖσμα τῆς σκληρῆς του μοίρας, καὶ τὸ λουλοῦδι της ἔμεινε ἀμάραντο.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Η ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

ΕΘΙΜΑ ΚΑΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

— Στὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς ὅταν ἕνας ἄνθρωπος δαγκωθῆ ἀπὸ λυσσασμένο σκυλλί, πρέπει κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴ νύχτα μετὰ τὸ δάγκωμα νὰ μείνῃ ἄγρυπνος.

— Ἂν δὲν ἀκολουθήσῃ αὐτὴ τὴ θεραπεία, πρέπει νὰ λουστῆ μὲ νερὸ παρμένο ἀπὸ σαράντα κύματα ἢ νὰ πάρῃ καὶ νὰ φάῃ ψωμὶ καὶ σκόρδο ἀπὸ σαράντα μονόγαμες γυναῖκες.

— Ἂν τὸ σκυλλὶ δαγκάσῃ ἕναν ἄνθρωπο κ' ἕνα ζῶο μαζύ, τότε ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ περάσῃ κάτω ἀπ' τὸ ζῶο καὶ νὰ βάλῃ ἔπειτα κι' αὐτὸ νὰ κάνῃ τὸ ἴδιο.

— Μιὰ γυναῖκα στείρα γιὰ νὰ γεννήσῃ πρέπει νὰ πάρῃ ἀπ' τὰ χέρια ἄλλων ἑφτὰ μονογάμων γυναικῶν ἀπὸ ἕναν παρᾶ (τούρκικο νόμισμα), νὰ κατασκευάσῃ μ' αὐτοὺς γιορντάνι καὶ νὰ τὸ κρεμάσῃ στὸ λαιμό της.

— Στὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς τὴν πανοῦκλα καὶ τὴ χολέρα τὴν ὀνομάζουν «ὀργὴ Θεοῦ», γιατὶ πιστεύουν ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες τῶν ἀνθρώπων.

— Ὅταν ἡ πυροστιὰ πέσῃ ἀνάσκελα, αὐτὸ εἶνε κακὸ σημάδι καὶ προμηνύει δυστυχία γιὰ τὸ νοικοκύρη.

— Δέν ἐπιτρέπεται νὰ πατοῦνε ἀπάνω στὰ προσκέφαλα, γιατὶ ὁποιος κάνει αὐτὸ δὲν μεγαλώνει καὶ μένει πάντα ὁ ἴδιος.

— Ἡμέρα Παρασκευὴ ποτὲ δὲν κόβουν τὰ νύχια.

— Ὅποιος βγάλει στὸ μάτι του «κριθαρίτσα», θὰ γίνῃ καραβοκύρης.

ΤΑ ΔΙΚΑ ΜΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΣΤΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Ὁ ἔπαρχος τοῦ Πύργου κι' ὁ πάρεδρος τοῦ Φλῶκα. «Ξέρεις ποιὸς εἶμ' ἐγώ ;....». «Νὰ ποιὸς εἶμ' ἐγώ !....». Ὁ Βελισσάριος πρὸς τοὺς εὐζώνους του. Τὰ προφητικά του λόγια. Τὰ γαλλικὰ τοῦ στρατηγοῦ Ἰωάννου. «Λὰ Φράνς !... Λὰ Φράνς !...». Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος κι' ὁ Μωραϊτης χωριάτης. Ὅταν πάρῃ δρέμο ἡ γλῶσσα, κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Τὸ χωρίον Φλῶκα εἶνε στὸ Δῆμο Ὀλυμπίων τοῦ Νομοῦ Ἠλείας. Ἐδῶ λοιπὸν καὶ πενῆντα χρόνια, ὁ πάρεδρος τοῦ Φλῶκα, ἕνας πενηντάρης χοντροχωριάτης, πῆγε στὸ ἐπαρχεῖο τοῦ Πύργου, φορῶντας τὴν κάππα του καὶ κρατῶντας τὴν γκλίτσα του.

Ὅταν μπῆκε στὸ γραφεῖο τοῦ ἐπάρχου — ὁ ἔπαρχος ἦταν μονάχος του — χαιρέτησε καὶ κάθησε κοντά του.

— Τί νὰ σοῦ πῶ, κὺρ ἔπαρχε, ἄρχισε νὰ τοῦ λέῃ, εἶμαι κουρασμένος, ἀλλὰ ἐμεῖς οἱ μεγάλοι μεγάλου τραβᾶμε τὸν διάβολό μας. Ἤρθα, ποὺ λές, νὰ σοῦ πῶ νὰ πάρῃς τοὺς φύλακες καὶ νὰ τιμωρήσῃς τὸ δάσκαλο, γιατὶ δὲν φέρονται ὅπως τοὺς λέω.

Ὁ ἔπαρχος, ποὺ ἤτανε νεοφερμένος καὶ δὲν ἤξερε ποιὸς ἤτανε ὁ ἐπισκέπτης του, ἀγανάκτησε γιὰ τὶς ἀπαιτήσεις καὶ τὴν συμπεριφορὰ τοῦ ἐπισκέπτου του.

— Καὶ τί μεγάλος εἶσαι σύ, βρέ, τοῦ λέει, ποὺ μπῆκες καὶ κάθησες μέσα στὸ γραφεῖο, χωρὶς νὰ βγάλῃς τὴ σκούφια σου ;

— Δὲν μὲ ξέρεις ἐμένα ; τοῦ λέει ὁ πάρεδρος.

— Ὄχι, δὲν σὲ ξέρω.

— Ἐγὼ εἶμαι ὁ πάρεδρος τοῦ Φλῶκα καὶ θὰ τὸ μάθῃς γρήγορα !

Καὶ πράγματι, σὲ λίγο τὸ ἔμαθε καὶ τὸ παράμαθε ὁ ἔπαρχος.

Ὁ πάρεδρος πῆγε στὸν κομματάρχη τοῦ Πύργου καὶ ζήτησε.... τὸ κεφάλι τοῦ ἐπάρχου ἐπὶ πίνακι.

Καὶ μέσα σὲ μιὰ βδομάδα, ὁ ἔπαρχος ἀπελύθη κι' ἔφυγε ἀπ' τὸν Πύργο καὶ ἔτσι ἔμαθε τί ἐστὶ πάρεδρος τοῦ Φλῶκα !....

* * *

Ὅταν ὁ μακαρίτης Βελισσάριος, μπῆκε μὲ τοὺς εὐζώνους του στὸ Γιάννενα κ' ἔγινε αἰτία νὰ σιγήσῃ τὸ Μπιζάνι καὶ νὰ παραδοθῆ, τοὺς τοποθέτησε λίγο ἔξω ἀπ' τὴν πόλι, κοντὰ στὸ μοναστῆρι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, τοὺς παρέταξε, καταξεσχισμένους, ἀγριεμμένους, βρεγμένους, μπαρουτοκαπνισμένους, καθὼς ἤταν ἀπὸ τὸν μαχρὺ καὶ σκληρὸ πόλεμο, καὶ τοὺς προσφώνησε :

— Εὐζωνοί μου, λεβέντες μου, ἀτρόμητά μου παλληκάρια, ἥρωες, ποὺ δώσατε σεῖς σήμερα τὰ Γιάννενα στὴν Ἑλλάδα, σᾶς χαιρετῶ, σᾶς προσφωνῶ καὶ σᾶς συγχαίρω !....

Κι' ἀφοῦ τοὺς εἶπε τέλος ὅ,τι εἶχε νὰ τοὺς πῆ, σταμάτησε λίγο. Κι' ἔπειτα μὲ μιὰ φωνὴ λιγώτερο βροντώδη, ἀλλὰ δυνατή, σὰν νὰ μὴ μιλοῦσε πλέον στοὺς εὐζώνους του, ἀλλὰ στὸν ἑαυτό του, ἢ σὰν νὰ μιλοῦσε μὲ ἀόρατες σκιές, εἶπε τὰ ἑξῆς ὡραῖα καὶ προφητικά :

—«Τὸ βλέπετε αὐτὸ τὸ παλησάκερο ; Αὐτὸ θὰ νικήσῃ, αὐτὸ θὰ μπῆ καὶ στὴν Πόλι, ἀλλὰ Κράτος δὲν θὰ κάνῃ ποτέ !....».

* * *

Ὁ μακαρίτης στρατηγὸς Ἰωάννου, ὁ ἄλλος θρυλικὸς ἥρως τῶν τελευταίων μας πολέμων, εἶχε κατὰ τὸν μεγάλο πόλεμο στὸ Μακεδονικὸ μέτωπο ὡς ὑπασπιστή του, τὸν ἀνθυπολοχαγὸ κ. Πολίτη, ἀνεψιό τοῦ πρέσβεως τῆς Ἑλλάδος στὸ Παρίσι, κ. Ν. Πολίτου.

Μιὰ μέρα ἐπεσκέφθη τὸν Ἰωάννου ὁ Γάλλος στρατηγὸς Ζερῶμ. Ὁ Ἰωάννου παρέταξε τοὺς ἄνδρας του γιὰ νὰ τὸν ὑποδεχθῆ μ' ὅλες τὶς τιμὲς καὶ θέλησε νὰ τὸν προσφωνήσῃ γαλλιστί. Ἄρχισε λοιπὸν :

— Μὸν ζενεράλ. Λὰ Φράνς !... Λὰ Φράνς...

Ἀλλὰ δὲν μποροῦσε πειὰ νὰ προχωρήσῃ.

Μὰ ὁ Ἰωάννου δὲν ἤταν ἀπὸ ἐκείνους ποὺ τὰ χάνουν. Γυρίζει λοιπὸν ξαφνικὰ καὶ λέει στὸν ὑπασπιστή του κ. Πολίτη, ἑλληνιστὶ καὶ δυνατά :

— Πές τους σύ, μωρὲ Πολίτη, τί ἔχω μέσα στὴν καρδιά μου γιὰ τοὺς Γάλλους !...

* * *

Ὅταν ἔγιναν τὰ ἐγκαίνια τοῦ σιδηροδρόμου Μύλων —Καλαμῶν, εἶχε πάει καὶ παρέστη σ' αὐτὰ καὶ ὁ βασιλεὺς Γεώργιος. Μόλις εἶδε τὸ βασιλέα ἕνας χωρικός, ποὺ εἶχε παράπονα κατὰ τῶν πολιτικῶν τοῦ τόπου του, τὸν ἐπλησίασε κι' ἄρχισε νὰ τοῦ λέῃ :

— Βασιλιᾶ μου, οἱ πολιτικοί μας εἶνε ὅλοι ψεῦτες ! Μᾶς λένε νὰ μᾶς φέρουν τὸ νερό, δὲν μᾶς τὸ φέρνουν, μᾶς λένε πὼς θὰ ξεράνουνε τοὺς βάλτους καὶ δὲ μᾶς τοὺς ξεραίνουν.

Ὁ βασιλεὺς γύρισε τότε καὶ τοῦ εἶπε χαμογελῶντας :

— Κάνετε ἐμένα δήμαρχο, νὰ σᾶς τὰ φτιάσω ὅλα.

Καὶ ὁ χωρικός, ποὺ εἶχε πάρει πειὰ ἀέρα μὲ τὴν καταδεκτικότητα τοῦ βασιλέως, φώναξε :

— Ἀμ' ἐσένα, βασιλιᾶ μου, σ' ἔχοιμε γιὰ μεγαλύτερα πράμματα ! Ἂν ἤταν νὰ σ' εἴχαμε γιὰ δήμαρχο, αὐτοὺς τοὺς γαϊδάρους τότε γιατὶ θὰ τοὺς εἴχαμε ;...

ΑΘΗΝΑΙΚΑ ΣΚΙΤΣΑ

Ὁ κ. Ρακτιβὰν

ΑΘΗΝΑΙΚΑ ΣΚΙΤΣΑ

Ὁ κ. Σίμος